

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Назва навчальної дисципліни – Актуальні напрями сучасної філології (еколінгвістика, лінгвосинергетика, лінгвокультурологія і невербальна семіотика)

2. Вид (статус) навчальної дисципліни – за вибором

3. Освітній рівень – третій (освітньо-науковий)

4. Галузь знань – В - Культура, мистецтво, гуманітарні науки

5. Спеціальність – В11 Філологія

6. Мета навчальної дисципліни: формування в аспірантів загальних і професійно-орієнтованих комунікативних мовленнєвих компетенцій, систематизація знань про особливості еколінгвістичного підходу до аналізу мови та про основні властивості самоорганізованих систем у світлі основних положень лінгвосинергетики, а також про закономірності взаємодії вербальних та невербальних засобів комунікації в англomовному дискурсі, що сприяє подальшому оволодінню методологією дискурсивного аналізу та осмисленню мовних та мовленнєвих процесів.

7. Завдання навчальної дисципліни «Актуальні напрями сучасної філології (еколінгвістика, лінгвосинергетика, лінгвокультурологія і невербальна семіотика)» узгоджуються з Цілями 4.4, 4.7, 16.10 і 17.15 Сталого розвитку (ЦСР) ООН (2015 - 2030) та Індивідуальними цілями 4.1 та 5.3 ХНУ імені В.Н. Каразіна:

- ознайомлення аспірантів зі станом розвитку сучасної філології у галузі еколінгвістики, лінгвосинергетики, лінгвокультурології і невербальної семіотики;
- висвітлення внеску зарубіжних та українських вчених, зокрема, представників Харківської лінгвістичної школи;
- усвідомлення значної ролі синергетики як науки більш високого рівня узагальнення, абстрагування і глобалізації для парадигм лінгвістики, застосування синергетичного методу до лінгвістичних досліджень, вивчення окремих прикладів застосування синергетичних понять до дослідження усіх рівнів мови, мовлення, до тексту, дискурсу у всіх його варіаціях;
- критичне узагальнення основних тенденцій розвитку сучасної лінгвістики, включаючи дискурсивні аспекти невербальної комунікації як невід'ємної складової загального процесу комунікації;
- формування навичок пошуку, обробки та аналізу інформації про комунікативні процеси з урахуванням особливостей організації їх вербальних та невербальних складових;
- оцінювання ступеню вивченості окремих явищ та генерування нових дослідницьких тем.

8. Зміст навчальної дисципліни:

Розділ 1. Еколінгвістика

Тема 1.1. Еколінгвістичний підхід до аналізу мови: загальна характеристика. Екоцентризм як альтернатива антропоцентризму. Ключові настанови еколінгвістики та її основні напрями: екологія мови, екологічна лінгвістика, екокритичний аналіз дискурсу.

Тема 1.2. Концептуальний інструментарій еколінгвістики: фрейми та фреймування, метафора та метонімія, оцінність, стирання, помітність.

Тема 1.3. Сучасні еколінгвістичні дослідження та міждисциплінарні вектори еколінгвістики. Ступені латентності антропоцентризму в лексиконі та граматиці мови та дискурсі. Політична еколінгвістика. Дискурс сталого розвитку. Екологічна культура мовлення. Екологічно зорієнтоване навчання іноземної мови. Еокритика. Еоактивізм.

Розділ 2. Лінгвосинергетика

Тема 2.1. Синергетика як міждисциплінарна наука і універсальний метод дослідження. Становлення синергетики як універсальної науки. Об'єкти вивчення синергетики. Визначення синергетики. Застосування синергетики до філології, зокрема лінгвістики. Лінгвосинергетика. Головні напрями лінгвосинергетики. Українська школа лінгвосинергетики: напрями і перспективи.

Тема 2.2. Базові поняття і основні положення синергетики. Поняття системи і самоорганізації. Основні властивості самоорганізованих систем: ієрархічність, хаотичність, випадковість, нерівноважний стан, нестійкість стану системи, нелінійність розвитку, дисипативність, відкритість, біфуркація. Атрактори та репелери самоорганізованої системи, їх конкуренція. Параметри порядку системи, режими з загостренням/без загострення. Принцип негативного зворотного зв'язку. Поляризація – ключове поняття процесу самоорганізації

Тема 2.3. Науковий дискурс у світлі основних положень лінгвосинергетики. Дві опозиційні тенденції наукового дискурсу: інтертекстуальність і застосування концептуальних метафор. Атрактори і репелери в науковому дискурсі. Самоорганізація наукового дискурсу і роль у ньому активного елементу (суб'єкта дискурсу, тобто автора). Застосування понять та інструментарію синергетики до епічного дискурсу. Стисла характеристика епічного дискурсу, його типові композиційно-мовленнєві форми (КМФ). Типові КМФ і параметр порядку епічного дискурсу. Стисла характеристика епічного дискурсу (на прикладі байки), дія в ньому параметра порядку. Параметр порядку в діях дискурсу (на прикладі байки). Саморозвиток дискурсу як зміна його складових в протилежних напрямках, що створює опозиційні пари.

Розділ 3. Невербальна семіотика

Тема 3.1. Семіотичне підґрунтя комунікативних досліджень. Основні підходи до вивчення невербальної семіотики. Класифікація невербальних компонентів комунікації. Сучасні дослідження у сфері невербальної комунікації.

Тема 3.2. Дискурсотвірний потенціал невербальних засобів комунікації. Принципи взаємодії вербальних та невербальних компонентів комунікації. Соціальна детермінованість невербальних засобів комунікації.

9. Пререквізити: Знання матеріалу магістерських курсів («Загальне мовознавство», «Теорія мовної комунікації», «Вступ до германської філології», «Історія германських мов», «Порівняльна лексикологія», «Теоретична граматика з порівняльним компонентом», «Порівняльна стилістика», «Сучасна теорія дискурсу», «Еколінгвістичний підхід до аналізу англійської мови»; «Сучасні концепції у галузі мовознавства, літературознавства і перекладознавства») та дисциплін, які викладаються на першому курсі аспірантури («Парадигми сучасної філології: функціоналізм і структуралізм», «Філософські засади та методологія наукових досліджень»). Володіння англійською / німецькою мовою не нижче рівня B2.

10. Очікувані результати навчання:

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних та фахових компетентностей і досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Навички використання традиційних і новітніх інформаційних і комунікаційних технологій для збору, критичного узагальнення, аналізу і синтезу матеріалу дослідження та оприлюднення його результатів.

ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), ставити і вирішувати дослідницькі і практичні завдання, розробляти шляхи їх розв'язання, проводити самостійні ґрунтовні дослідження на сучасному рівні та втілювати їх у практику.

ЗК 6. Здатність кваліфіковано відображати результати свого дослідження у фахових публікаціях у наукоємних журналах і презентаціях, брати участь у конференціях і наукових дискусіях, висловлюючи та аргументовано відстоюючи власну позицію у вітчизняному та міжнародному науковому фаховому середовищі.

ЗК 8. Здатність до критичної самооцінки, безперервного навчання протягом життя в обраній професійній сфері та суміжних галузях знань, до продовження наукових досліджень на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Фахові компетентності:

ФК 1. Розуміння провідних методологічних напрямів, взаємозв'язків між ними, уміння аргументовано обирати, опрацьовувати, систематизувати та критично узагальнювати теоретичні джерела власного наукового дослідження.

ФК 3. Здатність генерувати наукову проблему, формулювати робочу гіпотезу дослідження, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових знань, у т.ч. на принципах міждисциплінарних досліджень.

ФК 4. Здатність вирішувати генеровану наукову проблему, створювати доказові теоретичні моделі досліджуваних феноменів, застосовувати новітні інструменти, методи й методики аналізу, залучати дані міждисциплінарних студій, зокрема, в ситуаціях, що потребують нових стратегічних підходів.

ФК 6. Ґрунтовне осягнення, збереження, творчий розвиток і популяризація основних досягнень науковців-філологів України та Харкова.

ФК 9. Здатність дотримуватися норм наукової етики та правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях, у науково-педагогічній та інноваційно-спрямованій професійній діяльності у сфері філології.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

ПРН1. Знати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, на засадах вільного і критичного мислення розуміти теоретичні й практичні проблеми, виокремлювати наукові лакуни та бачити перспективи їх дослідження.

ПРН2. Знати науковий доробок учених України і Харківської лінгвістичної школи, вміти цінувати, зберігати, поширювати їх надбання і творчо застосовувати у власних розвідках.

ПРН3. Уміти формулювати робочі гіпотези щодо поглиблення й розширення наукових досліджень, генерувати й обґрунтовувати власну наукову концепцію, здійснювати оригінальні і нестандартні підходи у науковій, освітній, професійній, соціально-культурній діяльності.

ПРН4. Обирати адекватну методологію дослідження в обраній сфері, володіти методами збору і аналізу даних і пропонувати послідовні кроки їх вивчення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує запровадження інноваційних підходів та прогнозування.

ПРН9. Розуміти і втілювати принципи вільного громадянського суспільства, цілі сталого розвитку ООН, дотримуватись цінностей класичного університету в науці, практичній діяльності, культурі, громадському житті в Україні і світі.

11. Обсяг навчальної дисципліни: 3 кредитів ЄКТС (90 годин)

денна форма : лекцій – 14 год., практичних – 4 години, самостійна робота – 72 год.

12. Форма контролю: залік (3 семестр)

Інформація про викладачів:

Д.ф.н., проф. Морозова О.І., професор ЗВО кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови, elena.i.morozova@gmail.com

Д.ф.н., проф. Піхтовнікова Л.С., професор ЗВО кафедри романо-германської філології,
lpichtov@gmail.com

Д.ф.н., проф. Солощук Л.В., професор ЗВО кафедри англійської філології та методики викладання
іноземної мови lsolo@ukr.net